

Webinar za školske knjižničare

GDPR u školskim knjižnicama

Izvješće s edukacije CSSU-a „Zaštita osobnih podataka u knjižnicama” održane 7. lipnja 2018. godine i III. webinaru HMŠK, održanog 6. srpnja 2018.

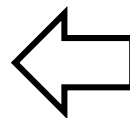
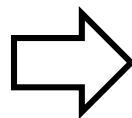
Između škole i programera

*Što znamo?

e-Škole e-tečaj
Interakcija u digitalnom
okruženju

„Isto tako, ne
može se na
početku školske
godine tražiti
jedinствена
privola u svrhu
objavlјivanja
slika učenika, već
se za svaku
objavu, događaj
mora tražiti
jedinствена
privola.”

Anita Katulić, dipl.
knjižničarka

Odjela za normativni
nadzor i sadržajnu
obradu

„Jedinствена
privola koju
dobijete na
početku školske
godine dovolјna
je za sve
aktivnosti
unutar škole.”

*Razlike u odnosu na postojeće zakonodavstvo:

- više i strože obveze za vođitelje obrade
- reafirmirana i nova prava ispitanika
- iznimno visoke novčane kazne
- mogućnost kolektivnih tužbi
- naglasak na informacijsku sigurnost

Definicije

Osobni podatak

svi podaci koji se odnose na pojedinca čiji je identitet utvrđen ili se može utvrditi („ispitanik“=eng. data subject);

pojedinač čiji se identitet može utvrditi jest osoba koja se može identificirati izravno ili neizravno, osobito uz pomoć identifikatora kao što su:

ime, identifikacijski broj, podaci o lokaciji, mrežni identifikator ili uz pomoć jednog ili više čimbenika svojstvenih za fizički, fiziološki, genetski, mentalni, ekonomski, kulturni ili socijalni identitet tog pojedinca

Obrada osobnih podataka

„obrada“ znači svaki postupak ili skup postupaka koji se obavljaju na osobnim podacima ili na skupovima osobnih podataka, bilo automatiziranim bilo neautomatiziranim sredstvima

prikupljanje, bilježenje, organizacija, strukturiranje, pohrana, prilagodba ili izmjena, pronalaženje, obavljanje uvida, uporaba, otkrivanje prijenosom, širenjem ili stavljanjem na raspolaganje na drugi način, usklađivanje ili kombiniranje, ograničavanje, brisanje ili uništavanje

Posebne kategorije

rasno ili etničko podrijetlo, politička mišljenja, vjerska ili filozofska uvjerenja ili članstvo u sindikatu te obrada genetskih podataka, biometrijskih podataka u svrhu jedinstvene identifikacije pojedinca, podataka koji se odnose na zdravlje ili podataka o spolnom životu ili seksualnoj orijentaciji pojedinca

obrada načelno zabranjena!

moгуća samo pod zakonom predviđenim uvjetima

*Voditelj i izvršitelj obrade

- › zaštita osobnih podataka jedan je od osnovnih zadataka koje GDPR stavlja pred organizacije bilo da je riječ o osobnim podacima korisnika, klijenata ili zaposlenika
- › organizacije u svakom trenutku moraju znati gdje su koji podatci te u koju se svrhu smiju koristiti
- › uredba određuje koja su prava pojedinaca, a u skladu s tim i koje su obveze subjekata koji obrađuju osobne podatke

voditelj obrade podataka

označava fizičku ili pravnu osobu, tijelo javne vlasti, agenciju ili drugo tijelo koje prikuplja i obrađuje osobne podatke te je odgovoran za njih

izvršitelj obrade

u ime voditelja obrade obrađuje osobne podatke; voditelj obrade i izvršitelj obrade mogu biti jedna te ista osoba, tijelo javne vlasti, no voditelj obrade može ovlastiti izvršitelja drugoj strani, što se često i radi – poput knjigovodstvenih servisa, marketinških agencija, pružatelja IKT usluga i slično

*Načela obrade podataka, privola i prava

Načela...

načelo zakonitosti, poštenosti i transparentnosti – pravni temelj; informiranost ispitanika

ograničavanje svrhe – samo u izričite svrhe

smanjenje količine podataka – samo nužni podaci

točnost – točni i ažurni

ograničenje pohrane – rokovi za brisanje

cjelovitost i povjerljivost - odgovarajuća razina sigurnosti

Privola

“svako dobrovoljno, posebno, informirano i nedvosmisleno izražavanje želja ispitanika kojim on izjavom ili jasnom potvrdom radnjom daje pristanak za obradu osobnih podataka koji se na njega odnose”

Prava „ispitanika”

pravo na pristup svojim osobnim podacima

pravo na ispravak osobnih podataka

pravo na brisanje osobnih podataka

pravo na ograničenje obrade osobnih podataka

pravo na prenosivost osobnih podataka

pravo na prigovor, pravnu zaštitu i naknadu štete

Prava ispitanika (korisnika)

Pristup informacijama

Ispitanik ima pravo dobiti od voditelja obrade potvrdu obrađuju li se osobni podatci koji se odnose na njega te, ako se takvi osobni podatci obrađuju, pristup osobnim podatcima i sljedećim informacijama:

svrsi obrade

kategorijama osobnih podataka o kojima je riječ

primateljima ili kategorijama primatelja kojima su osobni podatci otkriveni ili će im biti otkriveni, osobito primateljima u trećim zemljama ili međunarodnim organizacijama

ako je to moguće, predviđenom razdoblju u kojem će osobni podatci biti pohranjeni ili, ako to nije moguće, kriterijima korištenima za utvrđivanje tog razdoblja

postojanju prava da se od voditelja obrade zatraži ispravak ili brisanje osobnih podataka ili ograničavanje obrade osobnih podataka koji se odnose na ispitanika ili prava na prigovor na takvu obradu

pravu na podnošenje pritužbe nadzornom tijelu

ako se osobni podatci ne prikupljaju od ispitanika, svakoj dostupnoj informaciji o njihovom izvoru

Zamislimo da ste se nedavno prijavili u web-trgovinu i kupili zvučnike te dali privolu za primanje reklamnih obavijesti iz te trgovine. Izvršili ste kupnju i tijekom određenog vremena na vašu e-mail adresu počinju stizati kuponi za popust i ponude za zvučnike.

Počinjete se pitati je li to povezano s prethodnom kupnjom. Obratili ste se službeniku za zaštitu podataka u toj trgovini. Službenik vam je odgovorio da trgovina pohranjuje podatke o vašoj kupnji te vam na osnovu te baze podataka šalju ponude i popuste. Ako ne želite dobivati ovakve ponude, možete zatražiti brisanje svojih podataka, ta je trgovina dužna to učiniti.

Ispravak informacija

Ispitanik ima pravo bez nepotrebnog odgađanja ishoditi od voditelja obrade ispravak netočnih osobnih podataka koji se na njega odnose. Uzimajući u obzir svrhe obrade, ispitanik ima pravo dopuniti nepotpune osobne podatke, među ostalim i davanjem dodatne izjave.

Zaposlili ste se na novom radnom mjestu i nakon mjesec dana, kada je stigao vaš osobni dohodak, primijetili ste da vam je pridružen niži koeficijent nego što vam po vašoj stručnoj spremi pripada. Obratili ste se u računovodstvo i primijetili da je umjesto visoka stručna sprema upisana viša stručna sprema. Obratit ćete se voditelju obrade podataka i zatražiti ispravak informacije.

Zaborav (brisanje)

Ispitanik ima pravo od voditelja obrade ishoditi brisanje osobnih podataka koji se na njega odnose bez nepotrebnog odgađanja te voditelj obrade ima obvezu obrisati osobne podatke bez nepotrebnog odgađanja ako je ispunjen jedan od sljedećih uvjeta:

osobni podatci više nisu nužni u odnosu na svrhe za koje su prikupljeni ili na drugi način obrađeni

ispitanik povuče privolu na kojoj se obrada temelji

ispitanik uloži prigovor na obradu

osobni podatci nezakonito su obrađeni

osobni podatci moraju se brisati radi poštivanja pravne obveze iz prava Unije ili prava države članice kojem podliježe voditelj obrade

Javna se osoba obratila školi koju je polazila u mladosti tražeći na uvid svoje obrazovne rezultate. Škola joj je izišla ususret. Nakon uvida u ocjene zatražila je brisanje ocjena iz određenih predmeta. U ovom primjeru nije moguće brisanje ocjena jer je škola po Zakonu o odgoju i obrazovanju dužna podatke o učenicima trajno čuvati.

Prava ispitanika (korisnika)

Prenosivost informacija

Ispitanik ima pravo zaprimiti osobne podatke koji se odnose na njega, a koje je pružio voditelju obrade u nekom čitljivom formatu te ima pravo prenijeti te podatke drugom voditelju obrade bez da voditelj obrade kojemu su osobni podatci pruženi onemeta prijenos, ako se:

obrada temelji na privoli

obrada provodi automatiziranim putem.

Prilikom ostvarivanja svojih prava na prenosivost podataka ispitanik ima pravo na izravni prijenos od jednog voditelja obrade drugome ako je to tehnički izvedivo.

Odlučili ste promijeniti teleoperatera. Možete zatražiti prijenos podataka iz Tvrtke 1 u Tvrtku 2. Imate pravo na taj prijenos ako je to tehnički izvedivo. Npr. moraju vam omogućiti da zadržite stari telefonski broj.

Pravo na prigovor

Ispitanik ima pravo na temelju svoje posebne situacije u svakom trenutku uložiti prigovor na obradu osobnih podataka koji se odnose na njega. Voditelj obrade više ne smije obrađivati osobne podatke osim ako voditelj obrade dokaže da postoje uvjerljivi legitimni razlozi za obradu koji nadilaze interese, prava i slobode ispitanika ili radi postavljanja, ostvarivanja ili obrane pravnih zahtjeva.

Ako se osobni podatci obrađuju za potrebe izravnog marketinga, ispitanik u svakom trenutku ima pravo uložiti prigovor na obradu osobnih podataka koji se odnose na njega za potrebe takvog marketinga, što uključuje izradu profila u mjeri koja je povezana s takvim izravnim marketingom.

Ako se ispitanik protivi obradi za potrebe izravnog marketinga, osobni se podatci više ne smiju obrađivati u takve svrhe.

Ako se osobni podatci obrađuju u svrhe znanstvenog ili povijesnog istraživanja ili u statističke svrhe, ispitanik na temelju svoje posebne situacije ima pravo uložiti prigovor na obradu osobnih podataka koji se na njega odnose, osim ako je obrada nužna za provođenje zadaće koja se obavlja radi javnog interesa.

Ako smatrate da vaša prava na zaštitu nisu poštovana, možete izravno podnijeti pritužbu Agenciji za zaštitu osobnih podataka koji će istražiti vašu pritužbu i odgovoriti vam u roku od tri mjeseca.

Školski je list obavio članak o povijesti škole. Na slici u članku prepoznala se je bivša učenica. Bivša učenica smatra da je to neprimjereno. Ima pravo podnijeti pritužbu Agenciji za zaštitu osobnih podataka (AZOP) koji se u roku tri mjeseca mora očitovati o toj situaciji.

*“Brisanje podataka”

Pseudoanonimizacija

podaci koji se odnose na određenog pojedinca, no u kojima su identifikatori zamijenjeni umjetnim identifikatorima kako bi se zaštitila identifikacija pojedinca

„pseudonimizacija” znači obrada osobnih podataka na način da se osobni podaci više ne mogu pripisati određenom ispitaniku bez uporabe dodatnih informacija, pod uvjetom da se takve dodatne informacije drže odvojeno te da podliježu tehničkim i organizacijskim mjerama kako bi se osiguralo da se osobni podaci ne mogu pripisati pojedincu čiji je identitet utvrđen ili se može utvrditi

Anonimizacija

proces prilagodbe podataka u kojoj se pravne i fizičke osobe u njima ne mogu identificirati

Autoanonimizacija

**brisanje osobnih podataka nakon određenog roka
povijest posudbe**

*Legitimni interes

Legitimni interes

legitimni interes knjižnice ne smije nadmašiti interese pojedinaca čiji se osobni podaci prikupljaju

na temelju legitimnog interesa, podaci se mogu zadržati neko vrijeme nakon isteka članstva

zbog legitimnog interesa kao razloga za zadržavanje podataka, potreban je test ravnoteže

Test ravnoteže

Koji je legitiman interes?

Može li se svrha obrade ispuniti na drugi način?

Koje su moguće posljedice za ispitanika?

(Jesu li neprimjerene/neprikladne?
Koliko je velik rizik da bi imao posljedice?)

Prevladava li legitimni interes knjižnice nad interesom ispitanika?

Primjeri

čuvanje podataka dulje od trajanja članstva, povijest posudbe

izravni marketing - newsletteri

ciljani izravni marketing – pozivnice na izabrane događaje za djecu ili treću dob

ako korisnik ima dug prema knjižnici, naravno, moguće je zadržati sve podatke potrebne za dokazivanje pravnog zahtjeva dok se dug ne podmiri

Osobni podaci u (školskim) knjižnicama

Registrirani korisnici

identifikacijski podaci (ime i prezime, datum rođenja, matični broj, broj korisničke iskaznice, spol, državljanstvo)

kontaktni podaci (adresa prebivališta, adresu za kontakt, e-pošta, telefon)

podaci o obrazovanju

zaporka za korisnički račun u knjižnici

povijest posudbe

povijest ulogiravanja u korisnički račun

podaci o obavljenim gotovinskim transakcijama

IP adresa i kolačić*

Odrediti svrhe i rokove čuvanja svih podataka

Neregistrirani korisnici

posjetitelji događanja u organizaciji knjižnice

korisnici knjiga u slobodnom pristupu

svatko tko boravi u prostoru knjižnice

Svrhe za obradu podataka

vođenje evidencije korisnika prema Zakonu o knjižnici

pružanje knjižničnih, informacijskih i drugih usluga sukladno Zakonu o knjižnici

zaštita knjižničnog fonda

obavješćavanje korisnika o knjižničnim uslugama i događajima

procjena zadovoljstva korisnika

statistika

povratak duga

Osobni podaci u (školskim) knjižnicama

<u>Osobni podatak</u>	<u>Svrha obrade</u>	<u>Pravni temelj</u>
<u>Identifikacijski podaci (ime i prezime, datum rođenja, matični broj, vrsta i broj osobne isprave, broj knjižnične iskaznice, spol, zanimanje, državljanstvo)</u>	<u>vođenje evidencije korisnika prema Zakonu o knjižnicama</u> <u>pružanje knjižničnih, informacijskih i drugih usluga prema Zakonu o knjižnicama</u>	<u>ispuniavanje ugovora</u>
<u>Kontaktni podaci (telefonski broj, e-mail)</u>	<u>pružanje knjižničnih, informacijskih i drugih usluga prema Zakonu o knjižnicama</u> <u>informiranje korisnika o djelatnosti i događanjima u knjižnici</u>	<u>ispunjavanje ugovora, legitimni interes</u>
<u>Podaci o zakonskom zastupniku</u>	<u>pružanje knjižničnih, informacijskih i drugih usluga prema Zakonu o knjižnicama</u>	<u>ispunjavanje ugovora</u>
<u>Povijest posudbi - podaci o izvršenju ili prestanku zaduživanja građe, uključujući korištenje građe u slobodnom pristupu</u>	<u>zaštita knjižničnog fonda</u> <u>vraćanje dugova</u>	<u>legitimni interes</u> <u>privola – za duži rok čuvanja</u>
<u>Podaci o izvršenim financijskim transakcijama</u>	<u>vođenje evidencije korisnika prema Zakonu o knjižnicama</u> <u>pružanje knjižničnih, informacijskih i drugih usluga prema Zakonu o knjižnicama</u>	<u>ispunjavanje pravne obaveze</u>
<u>IP adresa</u>	<u>statistika</u>	<u>Nije osobni podatak/legitimni interes</u>

Izvor: Katulić, Anita. Zaštita osobnih podataka u knjižnicama prema Općoj uredbi o zaštiti podataka. Prezentacija s CSSU tečaja Zaštita osobnih podataka u knjižnicama. (7. 6. 2018.)

Mogući rizici u školskim knjižnicama

Neovlašteni pristup osobnim podacima

Primjer mjera:

jake lozinke
zaključavanje zaslona pri napuštanju računala

davanje informacija samo provjerenim osobama (provjera identiteta)

Neovlaštena obrada

Primjer mjera:

automatska anonimizacija / brisanje osobnih podataka nakon određenog roka

dokumentacija poduzetih sigurnosnih mjera

Gubitak podataka

Primjer mjera:

rezervni izvori napajanja
skrb o hardveru, rezervni sustavi za pohranu podataka
izrada sigurnosnih kopija (backup)

*Upisujem li učenike u školsku knjižnicu?

Ne!

**Upisom u školu,
učenici su upisani
u školsku
knjižnicu.**

Pristupnica/ugovor upućuje
na knjižnični pravilnik koji
definira uvjete i detalje
pružanja usluga.

Privola?

Nije potrebna.

Treba je izbjeći kad god je
to moguće.

Brisanje podataka?

**Legitimni interes!
Anonimizacija (!?)**

*Osobni podaci koje obrađuje knjižnica

Identifikacijski podaci	Kontaktни podaci	Pravilnik
<p>identifikacijski ime, prezime, razred, adresa, OIB...</p>	<p>Adresa! (e-pošta, telefonski broj – mobilni, fiksni, faks...)</p>	<p>Knjižnica ne može inzistirati na pružanju kontaktnih podataka osim adrese niti ih uvjetovati za učlanjenje u knjižnicu!</p>

*Što sa statistikom?

Ne!

Upisom u školu
učenici su upisani
u školsku
knjižnicu.

Privola?

Nije potrebna
ukoliko se podaci
ne koriste u neke
druge svrhe osim
one za koju imamo
legitimni interes.

Brisanje podataka?

Na temelju
legitimnog interesa,
podaci se mogu
zadržati neko vrijeme
nakon isteka
članstva.

Čuvanje podataka
dulje od trajanja
članstva – legitimni
interes.

Anonimizacija.

*Čuvanje podataka

Evidencija posudbe

na temelju
izvršavanja ugovora
radi zaštite
knjižničnog fonda

Povijest posudbe

legitimni interes ili
anonimizacija

Upisni podaci

čuvanje podataka
dulje od trajanja
članstva –
legitimni interes
(privola)

Povijest posudbe

Slučaj 1

knjižnica anonimizira povijest posudbe nakon X mjeseci od kraja posudbe, a istovremeno može korisnicima ponuditi povijest zaduživanja na zahtjev; pravni temelj za zadržavanje duže povijesti je u ovom slučaju **suglasnost/privola** korisnika

Slučaj 2

knjižnica čuva povijest posudbe tijekom cijelog članstva, pružajući korisnicima aktivnu priliku da zahtijevaju da se povijest posudbe duži od X mjeseci od kraja posudbe kontinuirano anonimizira

Slučaj 3

knjižnica održava povijest zaduživanja tijekom članstva, pružajući korisnicima aktivnu priliku za zahtjevom anonimizacije njihove povijesti zaduživanja; ne može se anonimizirati povijest manje od X mjeseci nakon završetka posudbe

Program za knjižnično poslovanje – cenzura?

Ne!	Privola?	Brisanje podatka?
<p data-bbox="170 672 633 836">Podatke o građi uredno upisujemo u naš program.</p> <p data-bbox="195 953 608 1053">Postoji legitimni interes.</p> <p data-bbox="262 1179 537 1279">Javna smo ustanova.</p>	<p data-bbox="788 953 1141 1003">Nije potrebna.</p>	<p data-bbox="1321 722 1734 772">Normativni zapisi!</p> <p data-bbox="1335 879 1727 972">Zapis o autoru iz normativne baze.</p> <p data-bbox="1306 1086 1754 1229">Onemogućiti prikaz osobnih podataka autora.</p>

*Kuturna i javna djelatnost – privole?

Ne!	Privola?	Brisanje podataka?
<p>Ukoliko postoji privola koju roditelji potpisuju na početku školske godine.</p>	<p>Nije potrebna ukoliko se aktivnost odvija u prostoru škole.</p> <p>Priredbe – najaviti fotografiranje ili snimanje.</p>	<p>Svatko ima pravo zatražiti.</p>

*Privole...

5 STVARI KOJE MORATE ZNATI O PRIVOLAMA

*Aktivnosti izvan škole

Da!	Privola?	Brisanje podataka?
<p>Objava na mreži u školskom listu, godišnjaku, knjizi...</p>	<p>Mora postojati privola roditelja i/ili voditelja aktivnosti.</p>	<p>Svatko ima pravo zatražiti brisanje podataka – povući privolu.</p>

*Fotografiranje

Javni prostor

potreba za fotografijama događaja i aktivnosti u knjižnici

knjižnica je u pravilu javna ustanova i javni prostor

pravna osnova u pravilu javni interes i javne ovlasti te potencijalno potrebna privola

Snižena očekivanja

snižena očekivanja oko zaštite privatnosti

ne znači da je dopuštena komercijalna upotreba svih fotografija i snimaka

Obveze

obveze voditelja obrade označiti da se snima i komunicirati prema ispitanicima podatke o voditelju obrade i druge tražene podatke

Primjeri iz prakse

Besplatna prehrana – kako bi učenici ostvarili pravo na besplatnu prehranu, razrednik mora prikupiti određene podatke o učenicima i roditeljima kao, npr. osobni dohodak roditelja, zaposlenje i sl. Ima li učitelj pravo prikupiti i poslati te podatke instituciji koja ih potražuje?

Za prikupljanje i slanje ovih osobnih podataka mora postojati svrha zbog čega to tražimo te pravna osnova, odnosno zakonsko uporište za traženje takvih podataka. Ako to postoji, učitelj može poslati podatke bez privole.

Možemo li na web-stranicama škole objaviti imena i prezimena učitelja?

Ne možemo dijeliti osobne podatke ako nemamo zakonske osnove ili privolu no, kako su djelatnici škole, javni djelatnici, škola ima pravo objaviti njihova imena na mrežnim stranicama, no nema pravo objavljivati neke druge osobne podatke, osim ako to sam učitelj ne traži ili da suglasnost.

Učenici idu na izlet i turistička agencija traži OIB učenika. Mogu li se takvi podatci ustupiti?

Ako postoji zakonsko uporište ili zakonska regulativa, tada se ti podatci mogu dati bez privole, no škola je dužna obavijestiti roditelje o identitetu voditelja zbirke osobnih podataka, o svrsi obrade njihovih osobnih podataka i sl.

Primjeri iz prakse

Napomene

Učenica je na županijskom natjecanju osvojila prvo mjesto i gradski list želi objaviti njezinu sliku i obaviti razgovor.

Roditelj mora dati privolu kako bi se to moglo realizirati i objaviti.

Poznati je sportaš bio gost škole i želi na svojim mrežnim stranicama objaviti slike s učenicima.

To je moguće ako roditelji daju privolu.

Privola može biti u pisanom obliku, elektroničkom obliku ili usmena izjava. Zbog vođenja evidencija o privolama, preporučuje se prikupiti pisane privole.

Djeca ne mogu sama dati privolu; potrebna je privola roditelja za svu djecu mlađu od (u Hrvatskoj) 16 godina. Mehanizmi provjere te privole nisu jasni, no potrebno je poduzeti razumne mjere u tu svrhu – poslati verifikacijski e-mail na adresu roditelja ili tražiti presliku osobne iskaznice.

Literatura

- e-Škole e-tečaj „**Interakcija u digitalnom okruženju**”. Online tečaj dostupan na poveznici: <https://mooc.carnet.hr/course/view.php?id=1917> (6. 7. 2018.)
- **GDPR2018**. <https://gdpr2018.eu> (21. 8. 2018.)
- Katulić, Anita. **Zaštita osobnih podataka u knjižnicama prema Općoj uredbi o zaštiti podataka**. Prezentacija s CSSU tečaja Zaštita osobnih podataka u knjižnicama. Nacionalna i sveučilišna knjižnica. Zagreb. (7. 6. 2018.)
- Strija, Josip. **GDPR u školskim knjižnicama**. Prezentacija s III. webinara *HMŠK*. (6. srpnja 2018.)